

Sygn. akt XII C 593 / 20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2021 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu XII Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **Sędzia SO Krzysztof Rudnicki**

po rozpoznaniu w dniu 10.11.2021 r.

we Wrocławiu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **J. U. i P. U.**

przeciwko (...) **Oddziałowi w Polsce w W.**

o ustalenie ewentualnie zapłatę

I. ustala, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 28.11.2007 r. pomiędzy (...) SA Oddziałem w Polsce w W. oraz J. U. i P. U. jest nieważna;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów **56.304,60 zł** (pięćdziesiąt sześć tysięcy trzysta cztery złote, sześćdziesiąt groszy) oraz **8.435,20 CHF** (osiem tysięcy czterysta trzydzieści pięć franków szwajcarskich, dwadzieścia centymów) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od obu wskazanych kwot od dnia 27.03.2021 r. do dnia zapłaty;

III. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów **11.800 zł** kosztów procesu.

XII C 593 / 20

UZASADNIENIE

Powodowie J. U. oraz P. U. wystąpili przeciwko (...) w W. Oddział w Polsce w W. o stwierdzenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej dnia 28.11.2007 r. pomiędzy (...) S.A. Oddział w Polsce w W. a powodami, ewentualnie w razie gdyby roszczenie o stwierdzenie nieważności nie zostało uwzględnione, zasądzenie na ich rzecz solidarnie 81.481,78 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od płatności każdej z rat do dnia zapłaty. Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego solidarnie na ich rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Powodowie podali, że na mocy umowy z dnia 28.11.2007 r. zaciągnęli w (...) S.A. (poprzednik prawny pozwanego) kredyt hipoteczny na kwotę 221.346,71 zł indeksowany do CHF. Zgodnie z § 7 ust. 4 regulaminu kredytu wypłata kredytu nastąpiła w złotych polskich według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków. Z kolei zgodnie z § 9 ust. 2 pkt 1 regulaminu raty kredytu podlegające spłacie wyrażone w walucie obcej pobierane są z rachunku bankowego według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty.

Powodowie podnieśli, że umowa kredytu powinna zostać uznana za nieważną ze względu na sprzeczność m.in. z naturą umownego stosunku prawnego poprzez przyznanie sobie przez Bak jednostronnego uprawnienia do kształtowania wysokości zobowiązania powodów oraz sprzeczność z naturą stosunku prawnego wynikającego ze specyfiki umowy kredytu polegającą na przerzuceniu ryzyka walutowego na kredytobiorców, a także ze względu na sprzeczność z art. 69 prawa bankowego poprzez brak określenia kwoty kredytu udostępnionego i wypłaconego powodom.

Powodowie podnieśli, że kredyt został udzielony w walucie polskiej, zaś waloryzacja do waluty obcej miała się przyczynić do zwiększenia zarobku pozwanego poprzez dowolne ustalanie kursu CHF.

Alternatywnie wskazali, że domagają się zwrotu kwoty, którą nadpłacili wskutek waloryzacji rat kredytu.

Szczegółowe uzasadnienie stanowiska powodów przedstawione zostało na k. 4-13 i 205-211 akt sprawy.

Pozwany (...) w W. Oddział w Polsce w W. wniósł

o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów kosztów procesu.

Podniósł zarzut przedawnienia roszczeń dochodzonych przez powodów.

Przyznał, że strony łączy umowa o kredytu hipoteczny indeksowany do waluty obcej.

Zaprzeczył natomiast następującym okolicznościom:

- braku możliwości negocjowania przez powodów warunków umowy w trakcie trwania procedury kredytowej czy też wpływania na jej treść;

- rzekomemu niewypełnieniu obowiązków informacyjnych, zarówno w toku czynności poprzedzających zawarcie umowy kredytu, jak i w trakcie jej zawierania, w zakresie dotyczącym ryzyka związanego z zaciągnięciem kredytu indeksowanego, zmian kursu walutowego i związanej z tym zmiany wysokości kwoty zaciągniętego zobowiązania i rat kapitałowo-odsetkowych;

- braku indywidualnego uzgodnienia między stronami postanowień umownych dotyczących klauzul waloryzacyjnych; braku możliwości zapoznania się z umową i regulaminem w trakcie trwania procedury kredytowej;

- ukształtowania treści umowy w sposób niejednoznaczny, a także sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszający interesy powodów;

- dowolności pozwanego w kształtowaniu tabeli kursowej.

Pozwany podniósł, że zaciągając zobowiązanie powodowie byli świadomi ryzyka kursowego, przede wszystkim faktu wpływu kursu waluty na wysokość zobowiązania wobec pozwanego oraz wysokość raty, albowiem przed podpisaniem umowy dwukrotnie złożyli stosowne oświadczenie w tym zakresie na piśmie.

Pozwany wskazał, że od momentu zawarcia umowy będący jej integralną częścią regulamin był kilkakrotnie zmieniany, od 01.07.2013 r. zawierał jasny opis mechanizmu wyznaczania kursów kupna i sprzedaży dla walut CHF/PLN.

Pozwany zakwestionował interes prawny powodów w żądaniu ustalenia nieważności umowy, podnosząc, iż w sytuacji, gdy kredyt został wypłacony i częściowo spłacony, powodowie mogli posłużyć się dalej idącym środkiem prawnym, mianowicie żądaniem zwrotu kwot spłaconych w wykonaniu umowy.

Pozwany zarzucił brak podstaw do kwestionowania ważności umowy kredytu. Wskazał, iż w

orzecznictwie zdefiniowano i potwierdzono dopuszczalność konstrukcji identycznej z tą, którą pozwany zastosował w umowie zakwestionowanej przez powodów. Podniósł, że wyrażona w CHF kwota kredytu nie podlega zmianom w trakcie obowiązywania umowy (oczywiście z wyjątkiem zmniejszania się jej na skutek sukcesywnej spłaty kapitału).

Wskazał, iż faktem powszechnie znanym jest to, że kurs waluty nie jest wartością stałą, lecz zmienną, zależną od wielu czynników gospodarczych i politycznych i nie jest możliwe określenie jego wartości w przyszłości.

Zarzucił, że upłynął trzyletni termin przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody dochodzonego na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Podniósł, iż nie zostały naruszone obowiązki informacyjne.

Zakwestionował także traktowanie postanowień umowy kredytu jako abuzywnych.

Szczegółowe uzasadnienie stanowiska pozwanego przedstawione zostało na k. 46-72 i 216-218.

W piśmie procesowym z dnia 24.02.2021 r. (k. 235-236) powodowie zmodyfikowali powództwo w ten sposób, że obok żądania stwierdzenia nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej dnia 28.11.2007 r. wnieśli o zasądzenie na ich rzecz 68.774,57 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz 8.435,20 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Powodowie wskazali, że domagają się zwrotu kwot stanowiących sumę odsetkowych rat kredytu spłaconych przez powodów od początku spłaty do dnia 23.02.2021 r. jako świadczenia nienależnego.

W piśmie procesowym z dnia 02.04.2021 r. (k. 250-254) pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, w tym również w zakresie wynikającym z pisma z dnia 24.02.2021 r. zawierającego modyfikację powództwa.

Sąd ustalił w sprawie następujący stan faktyczny.

Powodowie J. U. oraz P. U. potrzebowali środków na spłatę poprzedniego zobowiązania kredytowego oraz remont mieszkania. Powodowie ubiegali się o kredyt przez pośrednika. Ostatecznie postanowili skorzystać z oferty kredytowej (...).

/ dowód: zeznania powódki J. U. – e-protokół z dnia 05.03.2021 r. 00:03:07-00:25:34

k. 231-234 /

W dniu 06.11.2007 r. J. U. i P. U. złożyli – za pośrednictwem (...) sp. z o.o. w W. Oddział we W. – na formularzu (...) wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego o następujących parametrach:

- wnioskowana kwota kredytu – 221.346,71 zł,
- waluta wnioskowanego kredytu – CHF,
- cel kredytu:
- spłata kredytu mieszkaniowego w innym banku – 141.346,71 zł,
- dowolny cel konsumpcyjny – 80.000 zł,
- okres kredytowania – 360 m-cy,
- wypłata – w transzach,
- produkt – Kredyt Domowy.

Powodowie nie otrzymali informacji, na jakich zasadach będą przeliczane raty kredytu. Nie były sporządzane symulacje kredytu w CHF, nie został również oszacowany całkowity koszt kredytu. Powodowie zostali jedynie zapewnieni, że waluta CHF jest walutą stabilną. Bank nie zaproponował im kredytu w walucie PLN.

/ dowód: wniosek o kredyt hipoteczny – k. 91-95; zeznania powódki J. U. – e-

protokół z dnia 05.03.2021 r. 00:03:07-00:25:34 k. 231-234 /

W dniu 06.11.2007 r. powodowie złożyli oświadczenie, że w związku z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany kursem waluty obcej oświadczają, iż zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej, oraz że:

- będąc w pełni świadomymi ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonują wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej;

- znane im są postanowienia „Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej;

- zostali poinformowani, że aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach Banku;

ponadto są świadomi, że:

- ponoszą ryzyko kursowe związane z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt;

- ryzyko kursowe na wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku, wynikającego z umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu;

- kredyt zostanie wypłacony w złotych na zasadach opisanych w ww. Regulaminie; w związku z wypłatą kredytu w złotych mogą pojawić się różnice kursowe, a w przypadku niedoboru wypłaconych środków są zobowiązani do ich pokrycia, zgodnie z postanowieniami ww. umowy; saldo zadłużenia jest wyrażone w walucie obcej; raty kredytu są wyrażone w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych na zasadach opisanych ww. Regulaminie; prowizja od udzielenia kredytu, obliczana na podstawie kwoty kredytu w walucie obcej na zasadach opisanych ww. Regulaminie, wyrażono jest docelowo w złotych.

/ dowód: oświadczenie z dnia 06.11.2007 r. – k. 97; zeznania powódki J. U. – e-

protokół z dnia 05.03.2021 r. 00:03:07-00:25:34 k. 231-234 /

W dniu 26.11.2007 r. (...) wydał pozytywną decyzję kredytową.

/ dowód: decyzja kredytowa z 26.11.2007 r. – k. 99 /

W dniu 28.11.2007 r. (...) S.A. Oddział w Polsce w W. oraz J. U. i P. U. zawarli umowę o kredyt hipoteczny nr (...).

Bank udzielił kredytobiorcom na cel i na warunkach określonych w umowie kredytu w wysokości 221.346,71 zł indeksowanego do waluty obcej CHF (§ 1 ust 1 i § 2 ust. 1 umowy).

Integralną część umowy stanowił „Regulamin kredytu hipotecznego udzielanego przez (...)” (§ 1 ust. 2 umowy).

Kredyt miał zostać przeznaczony na spłatę kredytu mieszkaniowego w innym banku (przeznaczonego uprzednio na sfinansowanie zakupu spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) we W.) oraz na dowolny cel konsumpcyjny (§ 2 ust. 2 umowy).

Okres kredytowania wynosił 360 miesięcy (§ 2 ust. 3 umowy).

Kredyt został oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, która w dniu sporządzenia umowy wynosiła 4,95000 % w stosunku rocznym, z zastrzeżeniem postanowień Regulaminu w zakresie ustalania wysokości oprocentowania (§ 3 ust. 1 umowy).

Zmienna stopa procentowa ustalona została jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M oraz stałej marży Banku w wysokości 2.20 punktów procentowych (§ 3 ust. 2 umowy).

Oprocentowanie kredytu miało ulegać zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF); szczegółowe zasady naliczania odsetek, ustalania wysokości oprocentowania oraz zasady zmiany oprocentowania znajdowały się w Regulaminie (§ 3 ust. 3 umowy).

Wypłata kredytu miała zostać zrealizowana jednorazowo (§ 5 ust. 1 umowy).

Warunkiem wypłaty było spełnienie przez kredytobiorców warunków uruchomienia kredytu, w tym określonych w decyzji kredytowej przekazanej kredytobiorcom (§ 5 ust. 2 umowy).

Kredytobiorcy zobowiązali się dokonywać spłaty rat kredytu obejmujących część kapitałową oraz część odsetkową w terminach i wysokościach określonych w umowie, w miesięcznych ratach równych, natomiast w okresie karencji miały być płatne wyłącznie raty odsetkowe (§ 6 ust. 1-3 umowy).

Jako zabezpieczenie spłaty kredytu ustanowiona została hipoteka kaucyjna do kwoty 442.693,42 zł na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) we W., którego zakup został sfinansowany z środków udzielonego kredytu a także cesja praw na rzecz banku z polisy ubezpieczenia ww. nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych (§ 7 ust. 2 umowy).

Od zadłużenia przeterminowanego Bank miał pobierać odsetki o charakterze zmiennym, która w dniu sporządzenia umowy wynosiły 16 % (§ 8 ust. 1 umowy).

Szczegółowe zasady naliczania odsetek od zadłużenia przeterminowanego oraz zasady zmiany tego oprocentowania znajdowały się w Regulaminie (§ 8 ust. 2 umowy).

W zakresie nieuregulowanym umową zastosowanie miały postanowienia Regulaminu (§ 15 ust 1 umowy).

Kredytobiorcy oświadczyli, że w dniu podpisania umowy otrzymali Regulamin i aktualną na dzień sporządzenia umowy taryfę i zapoznali się z nimi (§ 15 ust. 2 umowy).

Użyte w Regulaminie definicje oznaczały odpowiednio:

- kredyt indeksowany do waluty obcej - kredyt oprocentowany według stopy procentowej, opartej na stopie referencyjnej, dotyczącej waluty innej niż złote, którego wypłata oraz spłata odbywa się w złotych w oparciu o kurs waluty obcej do złotych, według Tabeli (§ 2 pkt 2 Regulaminu);

- Tabela – tabela kursów walut obcych obowiązująca w banku (§ 2 pkt 12 Regulaminu).

W przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej wypłata kredytu następowała w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu; w przypadku wypłaty kredytu w transzach, stosowano kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty poszczególnych transz; saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone było w walucie obcej i obliczane według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu; w przypadku wypłaty kredytu w transzach saldo zadłużenia z tytułu kredytu obliczane było według kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz; aktualne saldo zadłużenia w walucie kredytu kredytobiorcy mieli otrzymać listownie na podstawie postanowień § 11 (§ 7 ust. 4 Regulaminu).

Raty spłaty kredytu miały być pobierane z rachunku bankowego kredytobiorców, prowadzonego w złotych, wskazanego w umowie (§ 9 ust. 1 Regulaminu).

W przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej raty kredytu podlegające spłacie miały być wyrażone w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane z rachunku bankowego według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu; jeśli dzień wymagalności raty kredytu przypadał na dzień wolny od pracy, stosowano kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (§ 9 ust. 2 Regulaminu).

Kredytobiorcy byli zobowiązani do zapewnienia środków na poczet spłaty kredytu, najpóźniej w dniu roboczym, poprzedzającym dzień wymagalności raty spłaty kredytu (§ 9 ust. 3 Regulaminu).

O wysokości pierwszej raty spłaty kredytu oraz terminach spłaty Bank miał informować kredytobiorców listownie w ciągu 14 dni od dnia uruchomienia kredytu, z zastrzeżeniem postanowień § 9 ust. 2; wysokość rat spłaty kredytu należnych za poszczególne okresy rozliczeniowe mogła ulegać zmianom, w szczególności w przypadku: zmiany salda zadłużenia w związku z uruchomieniem kolejnej transzy kredytu w przypadku kredytów wypłacanych w transzach, zakończenia okresu karencji, zmiany wysokości oprocentowania, zmiany długości okresu kredytowania, zmiany kwoty kredytu, dokonania wcześniejszej częściowej spłaty kredytu, dokonania zmiany waluty kredytu (§ 11 ust. 2 Regulaminu).

Bank, na wniosek kredytobiorców, mógł wyrazić zgodę na zmianę waluty; zmiana waluty kredytu, miała być realizowana na podstawie pisemnej dyspozycji kredytobiorców złożonej w placówce Banku; kredytobiorcy mogli złożyć dyspozycje zmiany waluty najpóźniej na 15 dni przed datą wymagalności kolejnej raty kredytu (§ 14 ust. 1 i 2 Regulaminu).

/ dowód: umowa kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 28.11.2007 r. – k. 20-22 i 101-106; Regulamin kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) S.A. – k. 26-29 i 107-115; zeznania powódki J. U. – e-protokół z dnia 05.03.2021 r. 00:03:07-00:25:34 k. 231-234 /

W dniu 28.11.2007 r. powodowie złożyli oświadczenie, iż w związku z zawarciem umowy o kredyt hipoteczny, oprocentowany zmienną stopą procentową, oświadczają, że:

- 1) zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka zmiennej stopy procentowej;
 - 2) są świadomi ponoszenia ryzyka zmiany topy procentowej w związku z ww. umową, która ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku wynikającego z umowy o kredyt orz na wysokość rat spłaty kredytu;
- oraz iż w związku z zawarciem umowy o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej oświadczają, że:
- 1) zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej;
 - 2) będąc w pełni świadomymi ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonują wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej;
 - 3) znane im są postanowienia „Regulaminu hipotecznego udzielanego przez (...) w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej;

4) zostali poinformowani, że aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach Banku,

5) są świadomi, że:

a) ponoszą ryzyko kursowe związane z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt;

b) ryzyko kursowe na wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku, wynikającego z umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu;

c) kredyt zostanie wypłacony w złotych na zasadach opisanych w ww. Regulaminie;

d) saldo zadłużenia jest wyrażone w walucie obcej;

e) raty kredytu są wyrażone w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych na zasadach opisanych w ww. Regulaminie.

/ dowód: oświadczenie z dnia 28.11.2007 r. – k. 117 /

Kredyt udzielony powodom został uruchomiony w dniu 21.12.2007 r. poprzez wypłatę kwoty 221.346,71 PLN, przeliczonej na 105.033,08 CHF wg kursu Banku 2,1074.

/ dowód: zaświadczenie z dnia 13.03.2020 r. – k. 237-242 /

Zarządzeniem nr (...) Dyrektor Generalny (...) S.A. Oddziału w Polsce w W. z dnia 01.07.2009 r. wprowadził wzór aneksu do umowy o kredyt hipoteczny do stosowania w relacjach z klientami w przypadku zmiany sposobu spłaty kredytu.

/ dowód: zarządzenie nr (...) Dyrektora Generalnego (...)

S.A. Oddziału w Polsce w W. z dnia 01.07.2009 r. – k. 124-138 /

W dniu 05.12.2011 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy o kredyt hipoteczny, w którym przyjęły, że spłata udzielonego kredytobiorcom kredytu indeksowanego do waluty obcej następowała będzie w walucie obcej CHF, do której kredyt jest indeksowany.

/ dowód: aneks nr (...) z dnia 05.12.2011 r. do umowy kredytu mieszkaniowego nr

(...) – k. 23 – 24; 119 - 122 /

Regulamin kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) ulegał kilkukrotnym zmianom na przestrzeni lat 2009-2014.

/ dowód: zarządzenie nr (...) – k. 128; zarządzenie nr (...) z

załącznikami – k. 130-138; pisma pozwanego – k. 142-158 /

Od dnia 21.01.2008 r. do dnia 23.02.2021 r. powodowie spłacili na rzecz Banku – z tytułu odsetek – 56.304,60 PLN oraz 8.435,20 CHF.

/ dowód: zaświadczenie z dnia 13.03.2020 r. – k. 237-242; historia transakcji – k. 243-244 /

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w przeważającym zakresie.

Sąd dokonał ustaleń stanu faktycznego sprawy na podstawie materiału dowodowego obejmującego przedłożone przez strony dokumenty dotyczące przedmiotu i treści łączącego strony stosunku kredytowego, a także zeznania powódki J. U..

Sąd oddalił wniosek o przesłuchanie świadków A. S. i D. M. jako zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy – art. 235² § 1 pkt 2 kpc. Ze złożonych do akt sprawy dokumentów wynika, że nie brali oni udziału w czynnościach poprzedzających i towarzyszących zawarciu umowy kredytu, tj. złożeniu wniosku kredytowego przez powodów, udzielaniu im informacji na temat warunków kredytu, jak również podpisaniu umowy kredytu. W związku z tym zeznania ww. osób nie mogły być przydatne dla dokonania ustaleń związanych z przebiegiem procedury zawarcia umowy kredytu z udziałem powodów, w tym dokonania przez nich wyboru waluty kredytu, a także indywidualnego uzgodnienia z nimi postanowień umowy, w szczególności postanowień przewidujących mechanizm indeksacji. Zasady funkcjonowania kredytów indeksowanych do waluty obcej oraz ustalania kursów wymiany walut znane są Sądowi i pełnomocnikom stron. Sposób ustalania kursów walut przez Bank pozostaje bez znaczenia w sytuacji, gdy nie został przewidziany w łączącej strony umowie kredytu lub jej ogólnych warunkach (regulaminie). Ewentualnie przedstawienie przez świadka obowiązujących wówczas w Banku procedur związanych z opisem produktu oraz informowaniem o nim klientów, w tym o związanych z nim ryzykach, nie wystarczy dla ustalenia, że procedury te zostały w pełni dochowane w stosunku do powodów.

Pozwany nie zgłosił w tym zakresie żadnych innych wniosków dowodowych, w szczególności nie wniósł o przesłuchanie w charakterze świadka M. K., która zajmowała się obsługą powodów na etapie wnioskowania o kredyt i ustalanie jego parametrów. Jedynym dowodem na przebieg procedury poprzedzającej zawarcie umowy, w tym na sposób przedstawienia oferty oraz ustalenia warunków kredytu, w tym ich indywidualnego uzgodnienia, pozostają zeznania powódki. Sąd uznał te zeznania za rzetelne i wiarygodne.

Zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy okazało się prowadzenie dowodu z opinii biegłego, jako że powodowie zażądali ustalenia nieważności umowy kredytu oraz zwrotu części spełnionych świadczeń jako nienależnych. Wysokość dokonanych spłat kredytu wynika z zaświadczenia pozwanego Banku.

Po sprecyzowaniu roszczeń powodowie dochodzą ustalenia nieważności umowy kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 28.11.2007 r. oraz zwrotu części świadczeń nienależnych spełnionych w wykonaniu tej umowy. Powodowie zakwestionowali tę umowę kredytową, powołując się na jej sprzeczność z przepisami prawa bankowego oraz zawarcie w treści umowy postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ i nast. kc.

Uprawnione jest stanowisko powodów co do zawarcia w treści umowy z dnia 28.11.2007 r. niedozwolonych postanowień umownych w zakresie odnoszącym się do indeksacji kredytu do waluty CHF, co skutkowało nieważnością tejże umowy.

Powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego – (...) Oddziałem w Polsce, czyli tzw. (...), umowę kredytu typu indeksowanego do waluty CHF, na kwotę 221.346,71 zł.

Stosownie do postanowień ogólnych warunków umowy zawartych w Regulaminie kredytu wypłacona kwota kredytu miała zostać przeliczona na CHF wg kursu kupna walut ustalanego przez Bank obowiązującego w dniu uruchomienia kredytu. Stosowane do przeliczenia walut przy wypłacie kredytu kursy CHF ustalone były jednostronnie według Tabeli kursów obowiązującej w Banku. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych była ustalana na podstawie wskazanej w harmonogramie spłat kwoty wyrażonej w CHF wyliczonej po wypłacie kredytu. Spłata tych rat również następowała w złotych polskich przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości zobowiązania wyrażonego w CHF według kursu sprzedaży walut ustalanego przez Bank i obowiązującego w dniu spłaty.

W ten sposób w chwili zawarcia umowy kwota kredytu będąca podstawą wyliczenia rat nie została ściśle oznaczona. W umowie kredytu nie zostało nawet zawarte – mające choćby wyłącznie orientacyjny charakter – przeliczenie według kursu z dnia zawarcia umowy.

Dokonując wypłaty kredytu – w dniu 21.12.2007 r. – Bank przeliczył wypłaconą sumę na CHF według własnego kursu kupna wynoszącego 2,1074, co dało wynik 105.033,08 CHF.

Docelowa suma kredytu w CHF miała dopiero wynikać z harmonogramu spłat. Jak wynika z § 5 ust. 2 umowy, uruchomienie kredytu miało nastąpić po spełnieniu warunków przewidzianych w decyzji kredytowej, aczkolwiek warunki te mogły być spełnione przez kredytobiorców dość szybko, nawet tego samego dnia lub w ciągu kilku dni. W chwili zawarcia umowy nie można było jednak jednoznacznie ustalić daty, w jakiej uruchomienie kredytu miało nastąpić.

Pozwany w żaden sposób nie wyjaśnił ani nawet nie próbował wyjaśnić, dlaczego nie było możliwe dokonanie jednoznacznego i wiążącego przeliczenia PLN na CHF w dniu zawarcia umowy kredytu i według – uzgodnionego przez strony – kursu z tego dnia. Nic nie stało na przeszkodzie, aby w umowie kredytu dokonać przeliczenia waluty według określonego kursu, w szczególności średniego kursu NBP, albo jakiegokolwiek innego kursu – uzgodnionego z powodami.

Tymczasem umowa kredytu pozostawiała Bankowi swobodę w zakresie wyrażenia w CHF kwoty kredytu oddanej do dyspozycji kredytobiorców, a w konsekwencji wysokości rat spłaty kredytu. Zapis o przeliczeniu sumy kredytu na CHF według kursu z dnia uruchomienia kredytu jest zapisem pochodzącym od Banku, a nie od powodów. Nie było to z pewnością postanowienie indywidualnie uzgodnione, skoro zostało zawarte w regulaminie kredytu, a nie w samej umowie kredytu. Ani w umowie kredytu ani w regulaminie nie został również szczegółowo opisany mechanizm ustalania kursów kupna i sprzedaży CHF. Metoda kształtowania kursu nie została uzgodniona w ramach indywidualnej, jednostkowej umowy. Regulamin kredytu przewiduje jedynie, iż Tabela oznacza tabelę kursów obowiązującą w Banku.

Nie ma przy tym znaczenia, czy kursy były ustalane na podstawie danych transakcyjnych pozyskiwanych z rynków finansowych (przy użyciu systemu Bloomberg, Reuters, Thompson, itp.) czy też w inny podobny sposób, jeżeli sposób ten nie został indywidualnie uzgodniony na potrzeby konkretnej transakcji. Nie ma też znaczenia, że kursy ustalane były według takich samych czy podobnych reguł przez wszystkie banki komercyjne.

Stosowanie w ogóle do jakichkolwiek przeliczeń kursu ustalanego przez Bank – bez jednoznacznego i pełnego przedstawienia w umowie kredytu metody wyliczania tego kursu poddającej się weryfikacji – może być traktowane jako niedozwolone postanowienie umowne, sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy kredytobiorcy. Miernik waloryzacji stosowany do przeliczenia świadczenia pieniężnego winien mieć charakter obiektywny, niezależny od woli jednej ze stron. Natomiast mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22.01.2016 r., I CSK 149/14, OSNC 2016/11/134; z dnia 13.12.2018 r., V CSK 559/17), inaczej mówiąc jest nieuczciwy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.02.2019 r., II CSK 19/18). Ponadto, zastosowanie innego kursu dla przeliczenia kredytu uruchamianego – kursu kupna oraz innego kursu dla przeliczenia kredytu spłacanego – kursu sprzedaży prowadzi do uzyskania przez bank dodatkowej korzyści finansowej wynikłej z różnicy między tymi kursami. Na tym polega istota tzw. spreadu walutowego.

Zakładając przeliczenie walut PLN/CHF wg średniego kursu NBP, zobowiązanie powodów wyniosłoby:

- według kursu z dnia zawarcia umowy kredytu – 28.11.2007 r. – 2,2293 – 99.289,78 CHF;
- według kursu z dnia uruchomienia kredytu – 21.12.2007 r. – 2,1784 – 101.609,76 CHF.

W każdym wypadku zobowiązanie powodów byłoby wyraźnie niższe od zobowiązania oznaczonego ostatecznie przez Bank. Stosując swój kurs kupna – niższy od kursu średniego NBP – Bank spowodował zwiększenie zobowiązania kredytobiorców wyrażonego w walucie waloryzacji o ok. 4.000 - 6.000 CHF.

Z uwagi na zastosowanie kursu kupna (niższego) do przeliczenia kredytu wypłaconego oraz kursu sprzedaży (wyższego) do spłaty kredytu, zobowiązanie kredytobiorcy staje się wyższe już w dniu wypłaty, gdyby kredyt miał zostać od razu spłacony. Suma kapitału w PLN do spłaty jest w takim przypadku z założenia wyższa od sumy kapitału udostępnionego.

Zastosowanie różnego kursu w zależności od tego, czy przeliczenie dotyczy wypłaconego kredytu czy też wysokości raty w dniu przewidzianym w harmonogramie lub dniu poprzedzającym dzień płatności, należy uznać za naruszające interes konsumenta w sposób rażący, a niezależnie od tego za postanowienie umowne dotknięte sprzecznością z zasadami współżycia społecznego na zasadach ogólnych, a w konsekwencji nieważnością w rozumieniu art. 58 § 2 kc. Na potrzeby indeksacji kredytu do waluty obcej należało przyjąć kurs ustalany według tej samej jednolitej metody – albo każdorazowo kurs kupna, albo każdorazowo kurs sprzedaży albo jakąś postać kursu uśrednionego lub kursu niezależnego od stron umowy, np. kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski. Rozbieżność stosowanych kursów stanowi korzyść wyłącznie dla banku udzielającego kredytu, a nie dla kredytobiorcy będącego konsumentem. Sytuacje tego rodzaju legły zresztą u podstaw dokonania nowelizacji prawa bankowego ustawą tzw. antyspreadową z dnia 26.07.2011 r.

Wadliwe klauzule przeliczeniowe podlegają pominięciu – art. 385¹ § 1 i 2 kc. Jeżeli jednak dotyczą głównych świadczeń stron, umowa bez uwzględnienia tychże klauzul nie może być w ogóle wykonywana, co z kolei oznacza, iż jest ona nieważna na podstawie art. 58 § 1 kc. W aktualnym orzecznictwie sądowym przyjmowane jest stanowisko, iż klauzula indeksacyjna dotyczy głównego świadczenia stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18; z dnia 30.09.2020 r., I CSK 556/18).

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Skoro w samej umowie kredytu nie została wiążąco wskazana suma kredytu w CHF, będąca podstawą wyliczenia rat, czyli umowa kredytu pozostawiała bankowi swobodę w zakresie wyrażenia w CHF kwoty kredytu oddanej do dyspozycji kredytobiorcy, a w konsekwencji wysokości rat spłaty kredytu, to znaczy że umowa ta wadliwie określała zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu otrzymanej sumy, a przez to nie zawierała prawidłowo oznaczonych wszystkich niezbędnych elementów umowy kredytu przewidzianych w art. 69 ust. 1 prawa bankowego. To zaś uzasadnia stwierdzenie nieważności tej umowy.

Pozwany nie wykazał, aby treść umowy kredytu została indywidualnie uzgodniona z powodami. Przeciwnie, widać, że treść umowy w zakresie kwestionowanych postanowień indeksacyjnych stanowi wzorzec opracowany przez Bank. W szczególności indeksacja kredytu nie była indywidualnie uzgodniona. Sama umowa kredytu jedynie określa kredyt jako indeksowany do CHF (§ 2 ust. 1), nie reguluje natomiast mechanizmu indeksacji. Postanowienia o indeksacji zawarte są wyłącznie w Regulaminie kredytu. Już z tego względu nie mogą być traktowane jako uzgodnione indywidualnie, przeciwnie należy je uznać za narzucone. Trafnie powodowie wskazali na kwalifikowanie umowy jako mającej charakter adhezyjnej. We wniosku kredytowym powodowie wskazali, że wnoszą o przyznanie im kredytu w kwocie 221.346,71 PLN. To, że kredyt miał być indeksowany do waluty CHF, wynika z samego formularza pochodzącego od Banku. Złożenie wniosku kredytowego o określonej treści nie jest tożsame z indywidualnym uzgodnieniem postanowień umowy kredytu.

Nie może też mieć decydującego znaczenia podpisanie przez powodów – na formularzu Banku – oświadczenia o ryzyku walutowym i ryzyku zmiany stopy procentowej. Możliwość samej zmiany kursu waluty jest oczywista, natomiast powodowie nie wyrazili swobodnie zgody na stosowanie kursów ustalanych przez Bank. Nie można też przyjąć, że ryzyko kursowe, immanentnie związane z istotą kredytu typu indeksowanego, zostało kredytobiorcom jednoznacznie, precyzyjnie i wyczerpująco przedstawione.

Nietrafne jest też powoływanie się na dokonanie przez powodów wyboru oferty kredytu indeksowanego. Sporządzenie przez pracownika banku lub pośrednika kredytowego symulacji kredytu czy też wstępne sprawdzenie zdolności kredytowej nie jest złożeniem oferty. Analitycy Banku ocenili konkretny wniosek kredytowy powodów i wydali akceptację dla kredytu indeksowanego. Świadome dokonanie wyboru byłoby możliwe dopiero wówczas, gdyby po zweryfikowaniu wniosku i zdolności kredytowej wnioskującym przedstawiono dwie konkretne propozycje z konkretnymi warunkami (kwota kredytu, oprocentowanie, wysokość raty, itp.) i wówczas dokonaliby oni wyboru. Powódka zeznała, że nie otrzymała w ogóle propozycji kredytu w PLN. Z kolei na indywidualne uzgodnienie wskazywałoby przesłanie kredytobiorcom projektu umowy ze wskazaniem, żeby się z nią zapoznał i przedstawił swoje uwagi i ewentualnie proponowane zmiany.

Wreszcie, trzeba wskazać, iż umowa nie zawiera żadnego mechanizmu chroniącego konsumentów przed zmianą kursów prowadzącą do zaburzenia równowagi kontraktowej.

Co do zasady samo przeliczenie kredytu wyrażonego nominalnie w złotych polskich według oznaczonego kursu waluty obcej można uznać za dopuszczalne i zgodne z ustawą. Według art. 358¹ § 2 kc strony umowy, w szczególności umowy kredytu, mogą zastrzec, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego miernika wartości (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25.03.2011 r., IV CSK 377/10; z dnia 18.05.2016 r., V CSK 88/16; z dnia 08.12.2006 r., V CSK 339/06). Tenże miernik może być rozumiany jako wskaźnik w ogóle mający inny charakter albo jako waluta obca w stosunku do waluty zobowiązania – skoro ustawodawca dopuszcza miernik waloryzacji inny niż pieniądz, to znaczy, że dopuszcza także inny pieniądz (walutę) niż pieniądz polski (waluta polska). Świadczenie pieniężne może zatem zostać zwaloryzowane według przewidzianego w umowie kryterium – przeciętnego wynagrodzenia, stopy inflacji, kursu złota, średniej ceny zboża albo jakichkolwiek innego wskaźnika gospodarczego, a także przeliczenie świadczenia pieniężnego wyrażonego nominalnie w złotych polskich może nastąpić według kursu innej waluty. Indeksacja kredytu do waluty obcej jest postacią takiej właśnie waloryzacji umownej. Waloryzacja świadczenia pieniężnego zmierza do urealnienia jego wartości poprzez odwołanie do obiektywnych, niezależnych od stron transakcji kryteriów. Także w przypadku umów kredytu takie urealnienie może znaleźć zastosowanie. Waloryzacja kwoty nominalnej kredytu jest niezależna od ustaleń dotyczących odsetek umownych (kapitałowych), które w przypadku umowy kredytu stanowią wynagrodzenie banku za wykorzystanie przez kredytobiorcę udostępnionych mu środków pieniężnych, w przeciwieństwie do odsetek za opóźnienie pełniących właśnie funkcję waloryzacyjną obok funkcji represyjnej.

Regulacje dotyczące kredytu indeksowanego do waluty obcej zostały wprowadzone do art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 pr. bank. z dniem 26.08.2011 r. na mocy ustawy z dnia 26.07.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe i niektórych innych ustaw (tzw. ustawy antyspreadowej). Nie oznacza to jednak, iż przed tą datą zawarcie umowy kredytu tego rodzaju było niedopuszczalne. Przeciwnie, możliwość zawarcia umowy kredytu zawierającej tego rodzaju postanowienia mieściła się w ramach ogólnej swobody kontaktowania przewidzianej w art. 353¹ kc (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29.04.2015 r., V CSK 445/14; z dnia 22.01.2016 r., I CSK 1049/14).

Jednakże prawidłowa, dopuszczalna i zgodna z prawem waloryzacja świadczenia wymagałaby jednoznacznego, precyzyjnego oznaczenia miernika waloryzacji przewidzianego w treści umowy. Oznacza to, że przeliczenie sumy kredytu w PLN na CHF musiałyby zostać dokonane od razu, według uzgodnionego przez strony kursu, nie zaś odroczone w czasie na dzień nieznanym w chwili zawarcia umowy i pozostawione swobodzie Banku.

Treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18.11.2021 r., C-212/20).

W świetle aktualnego orzecznictwa nie powinno budzić wątpliwości, iż postanowienia wprowadzające mechanizm indeksacyjny mają charakter niedozwolony, uznaje się bowiem, iż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11.12.2019 r. V CSK 382/18; z dnia 30.09.2020 r., I CSK 556/18; z dnia 02.06.2021 r., I CSKP 55/21).

Konsekwencją powyższych wadliwości jest eliminacja postanowień indeksacyjnych, prowadząca do upadku umowy kredytu w całości.

W aktualnym orzecznictwie sądowym prezentowany jest pogląd, że art. 385⁽¹⁾ § 2 k.c. wyłącza stosowanie art. 58 § 3 k.c., co uzasadnia stanowisko, że nieuczciwe postanowienia indeksacyjne nie powinny być zastępowane innym mechanizmem przeliczeniowym opartym na przepisach kodeksu cywilnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.11.2019 r., II CSK 483/18). W takiej sytuacji co do zasady wykluczona jest możliwość zmiany przez sąd treści nieuczciwych warunków zawartych w umowie. Działania sądu w razie stwierdzenia klauzuli abuzywnej mają mieć charakter sankcyjny, co oznacza osiągnięcie skutku zniechęcającego profesjonalnych kontrahentów zawierających umowy z konsumentami do zamieszczania w umowach z nimi nieuczciwych postanowień umownych. Skutek ten nie mógłby zostać osiągnięty, gdyby umowa mogła zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy przez wprowadzenie do umowy warunków uczciwych. Kontrahent konsumenta niczym by bowiem nie ryzykował, narzucając nieuczciwe postanowienia umowne, skoro mógłby liczyć na to, że sąd uzupełni umowę przez wprowadzenie uczciwych warunków, które powinny być przez niego zaproponowane od razu. W konsekwencji zastąpienie przez sąd klauzul abuzywnych np. kursem średnim waluty obcej z dnia wymagalności roszczenia ogłaszanych przez NBP, należy wykluczyć, jako sprzeczne z celem założonym w art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z dnia 05.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Ryzyko przedsiębiorcy stosującego abuzywne klauzule byłoby bowiem w razie ich eliminacji ze stosunku umownego niewielkie i nie zniechęcałoby przedsiębiorców do stosowania nieuczciwych klauzul w przyszłości. Jeżeli sąd krajowy uzna, że zgodnie z odpowiednimi przepisami obowiązującego prawa utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych postanowień nie jest możliwe, art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu, że ta umowa nie może dalej obowiązywać bez takich warunków i wtedy sąd powinien orzec jej unieważnienie (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03.10.2019 r., C-260/18, K. D., J. D. c/a (...)). Wola konsumenta, który uważa, iż stwierdzenie nieważności całej umowy nie jest dla niego niekorzystne, przeważa nad wdrożeniem systemu ochrony, takiego jak zastąpienie nieuczciwego postanowienia i utrzymanie umowy w mocy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03.10.2019 r. C-260/18).

W aktualnym orzecznictwie sądowym dominujące jest stanowisko wskazujące na nieważność umów kredytu indeksowanego do CHF zawierających klauzule przeliczeniowe tożsame z kwestionowanymi przez powodów postanowieniami umowy kredytu oraz regulaminu kredytowania.

Nieważność umowy kredytu indeksowanego do CHF d. (...) S.A. – (...) została stwierdzona wyrokami:

- Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17.09.2020 r., I ACa 763/19;

- Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 29.09.2020 r., I ACa 812/18;

- Sądu Apelacyjnego w Warszawie: z dnia 25.11.2020 r., VI ACa 779/19; z dnia 25.09.2020 r., VI ACa 332/19; z dnia 14.09.2020 r., VI ACa 1725/17; z dnia 26.08.2020 r., VI ACa 801/19; z dnia 19.08.2020 r., VI ACa 345/19; z dnia 23.07.2020 r., VI ACa 768/19; z dnia 23.07.2020 r., VI ACa 912/19; z dnia 30.12.2019 r., VI ACa 361/18; z dnia 13.11.2019 r., I ACa 268/19; z dnia 05.11.2019 r., VI ACa 542/19.

Reasumując powyższe, usprawiedliwione jest stanowisko powodów co do nieważności umowy kredytu nr (...) zawartej dnia 28.11.2007 r.

Zgodnie z art. 189 kpc powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli ma w tym interes prawny.

Powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może zostać uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda, wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.06.2001 r., II CKN 898/00).

Interes prawny w rozumieniu art. 189 kpc oznacza potrzebę prawną, wynikającą z sytuacji prawnej, w jakiej znajduje się powód. Może wynikać z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda lub zmierzać do zapobieżenia temu zagrożeniu. Interes prawny występuje także wtedy, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, mająca charakter obiektywny. Powód musi udowodnić, że ma interes prawny w wytoczeniu powództwa przeciwko konkretnemu pozwanemu, który przynajmniej potencjalnie stwarza zagrożenie dla jego prawnie chronionych interesów, a sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego praw przez definitywne zakończenie istniejącego między stronami sporu lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu w przyszłości takiego sporu, tj. obiektywnie odpadnie podstawa jego powstania. Na takie cechy roszczenia o ustalenie z art. 189 kpc wskazywał wielokrotnie Sąd Najwyższy, m.in. w wyrokach: z dnia 30.10.1990 r., I CR 649/90; z dnia 08.05.2000 r., V CKN 29/00; z dnia 04.10.2001 r., I CKN 425/00; z dnia 01.04.2004 r., II CK 125/03; z dnia 18.06.2009 r., II CSK 33/09; z dnia 18.03.2011 r., III CSK 127/10; z dnia 09.02.2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012/7-8/101; z dnia 14.03.2012 r., II CSK 252/11; z dnia 29.03.2012 r., I CSK 325/11; z dnia 19.09.2013 r., I CSK 727/12. Inaczej mówiąc, przez interes prawny w procesie cywilnym należy rozumieć obiektywną w świetle obowiązujących przepisów prawnych, to jest wywołaną rzeczywistym narażeniem lub zagrożeniem określonej sfery prawnej, potrzebę uzyskania określonej treści wyroku (T. Rowiński, *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971, s. 26). Osoba zainteresowana może dochodzić roszczenia o ustalenie, jeśli nie może uzyskać jakiegokolwiek innej ochrony, w jakikolwiek inny sposób, niż poprzez uzyskanie i przedłożenie wyroku ustalającego istnienie lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego. O istnieniu interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc decyduje faktyczna, konkretna potrzeba ustalenia. Potrzeba ta zaś niewątpliwie występuje wówczas, kiedy ustalenie prowadzi do definitywnego rozwiązania problemów powoda i chroni jego również na przyszłość przed posunięciami strony przeciwnej.

Biorąc pod uwagę fakt, iż umowa kredytu nr (...) została zawarta na okres od 28.11.2007 r. do 28.11.2037 r., należy uznać, że zachodzi niepewność sytuacji prawnej powodów wymagająca wiążącego rozstrzygnięcia. Ustalenie nieważności umowy kredytu zwalnia powodów z obowiązku dalszego uiszczania kolejnych rat kredytu i otwiera drogę do ostatecznego rozliczenia kredytu.

W tej sprawie spełnione zostały przesłanki ustalenia nieważności umowy kredytu na podstawie art. 189 kpc, tj. posiadanie przez powodów interesu prawnego w żądaniu takiego ustalenia oraz zaistnienie wadliwości umowy w postaci jej sprzeczności z prawem skutkującej nieważnością na podstawie art. 58 § 1 kc.

Sąd ustalił zatem (pkt I wyroku), że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 28.11.2007 r. pomiędzy (...) SA Oddziałem w Polsce w W. oraz J. U. i P. U. jest nieważna.

Ponieważ powodowie konsekwentnie wskazywali na nieważność umowy kredytu, realizując uprawnienie przysługujące im jako konsumentom poszukującym ochrony na drodze sądowej (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie K. i J. D. c/a (...) z dnia 03.10.2019 r., C-260/18), nie było potrzeby dokonywania oceny relacji stron z punktu widzenia roszczeń zgłoszonych jako ewentualne. Zbędne stało się przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego (art. 235⁽²⁾ § 1 pkt 2 kpc). Dla rozstrzygnięcia tej sprawy nie miało również znaczenia, czy stosowane przez pozwanego kursy CHF miały charakter rynkowy, skoro ich zastrzeżenie w umowie było wadliwe z uwagi na brak indywidualnego uzgodnienia sposobu ustalenia tychże kursów, zaś możliwość przeliczenia

kredytu według kursu średniego NBP została istotnie podważona (por. wskazany wyrok TSUE z dnia 03.10.2019 r., C-260/18).

Zgodnie z art. 405 kc w zw. z art. 410 § 1 kc kto spełnił świadczenie nienależne, obowiązany jest do jego zwrotu. Zgodnie zaś z art. 410 § 2 kc świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W konsekwencji stwierdzenia nieważności umowy kredytu powodowie mogą domagać się zwrotu świadczenia nienależnie spełnionego w wykonaniu tejże umowy, tj. zwrotu kwot przekazanych na rzecz Banku wyrażonych w PLN oraz w CHF. Nieważność umowy kredytu oznacza brak podstaw do zapłaty wszystkich przewidzianych w niej należności, tj. kapitału, odsetek umownych, prowizji i innych opłat, składek na ubezpieczenia związane z udzieleniem kredytu, itp. Powodowie ograniczyli swoje roszczenie wyłącznie do zwrotu sum zapłaconych tytułem odsetek. Rozwiązanie to jest rozsądne i wyważa interes obu stron, jako że w związku z nieważnością umowy kredytu powodowie pozostają zobowiązani do zwrotu świadczenia, które sami nienależnie otrzymali, tj. do spłaty kapitału kredytu.

Za nietrafny należy uznać zarzut przedawnienia roszczenia. Ponieważ zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego jest zobowiązaniem bezterminowym, którego wymagalność zależy od wezwania do zapłaty, zastosowanie znajduje art. 120 kc, zgodnie z którym, jeżeli wymagalność zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Należy zatem rozważyć, kiedy powodowie mogli najwcześniejszo skierować do pozwanego wezwanie do zapłaty. W ocenie Sądu Okręgowego stan taki zaistniał wówczas, gdy pojawiły się w opinii publicznej, w prasie, itp. szerzej prezentowane poglądy co do możliwych wadliwości umów kredytów indeksowanych lub denominowanych do CHF, czy też po wejściu w życie ustawy antyspreadowej, a zatem około 2011 r. W takim wypadku do dnia wniesienia pozwu nie minął okres 10 lat. Termin przedawnienia się roszczeń restytucyjnych konsumenta wobec przedsiębiorcy opartych na postanowieniach nieuczciwych rozpoczyna swój bieg od chwili, gdy powziął on wiedzę co do nieuczciwego charakteru warunków umownych (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22.04.2021 r., C-485/19), albo w chwili, kiedy umowa stała się trwale bezskuteczna, czyli kiedy konsument stanowczo wyraził wolę jej unieważnienia (zob. uchwałę składu Sądu Najwyższego z dnia 07.05.2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56). Można jeszcze dodać, iż według niektórych prezentowanych w doktrynie i orzecznictwie poglądów nawet sama spłata pożyczki lub kredytu nie jest świadczeniem okresowym, gdyż spłacający spełnia jedno z góry oznaczone świadczenie tworzące jedną całość, ale tylko rozłożone w czasie, nie zaś szereg świadczeń równorzędnych (zob. B. Kordasiewicz w: System Prawa Cywilnego. Tom 2. Prawo cywilne – część ogólna, W-wa 2002, s. 548-549; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10.09.1970 r., I CR 329/70, PUG 70/12, oraz z dnia 02.10.1998 r., III CKN 578/98; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17.01.2018 r., I ACa 705/17). Skoro spłata kredytu nie jest świadczeniem okresowym, to rozliczenie tej spłaty w wyniku stwierdzenia nieważności umowy tym bardziej nie może mieć takiego charakteru. Z tych przyczyn roszczenie kredytobiorcy przedawnia się w ogólnym sześć- lub wcześniej dziesięcioletnim terminie przewidzianym w art. 118 kc – z uwzględnieniem dyspozycji art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13.04.2018 r. o zmianie kodeksu cywilnego.

Natomiast zgłoszone w pierwszej kolejności roszczenie o ustalenie nieważności umowy kredytu w ogóle nie podlega przedawnieniu. Żądanie ustalenia nieważności umowy, podobnie jak żądanie unieważnienia umowy (zmierzające do ukształtowania stosunku prawnego), jest roszczeniem w znaczeniu prawnoprocesowym, a nie materialnym. Przedawnienie w rozumieniu art. 117 § 1 i 2 kc dotyczy natomiast roszczeń materialnoprawnych, czyli takich praw podmiotowych, które polegają na możliwości żądania od innej osoby określonego zachowania (najczęściej spełnienia określonego świadczenia). Strona umowa dochodząca ustalenia jej nieważności bądź unieważnienia niczego nie żąda od strony przeciwnej. Przedawnienie oznacza, iż dłużnik może – po upływie jego terminu – uchylić się od zaspokojenia roszczenia. Pozwany w sprawie o ustalenie nieważności bądź unieważnienia umowy nie ma się od czego uchylić, bo nie jest obowiązany niczego spełniać ani zaspokajać. Strona umowy może wystąpić o ustalenie jej nieważności, o ile

posiada interes prawny, bądź o unieważnienie, w każdym czasie w trakcie trwania więzi umownej, a także po upływie umówionego okresu, a nie tylko przez 10 (6) lat (lub krócej) od zawarcia umowy.

Sąd zasądził zatem od pozwanego na rzecz powodów (pkt II wyroku) 56.304,60 zł oraz 8.435,20 CHF. Zsumowanie spłaconych rat odsetkowych wynikających z zaświadczenia Banku załączonego do pisma powodów z dnia 24.02.2021 r. daje w wyniku wskazaną kwotę w PLN, nie zaś podawaną przez powodów kwotę 68.774,57 zł.

Zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, wobec czego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu do wykonania zgodnie z art. 455 kc. Niezwłoczne spełnienie świadczenia pieniężnego w rozumieniu art. 455 kc oznacza z reguły spełnienie go w terminie 14 dni (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.05.1991 r., II CR 623/90; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 20.03.2012 r., I ACa 191/11). Powodowie nie wykazali, aby skutecznie wezwali pozwanego do zapłaty przed wytoczeniem powództwa, zatem pozwany popadł w opóźnienie w zapłacie ww. należności dopiero po 14 dniach od doręczenia mu odpisu pisma procesowego powodów z dnia 24.02.2021 r. zawierającego modyfikację żądania, co nastąpiło dnia 12.03.2021 r. (k. 246). Tym samym odsetki ustawowe za opóźnienie od obu zasądzonych kwot przypadają powodom od dnia 27.03.2021 r.

W pozostałym zakresie powództwo jako nieusprawiedliwione podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 in fine kpc, uznając, że powodowie ulegli jedynie w nieznaczej części. Wartość przedmiotu sporu wynosiła ostatecznie 324.671,57 zł (221.347 zł w zakresie żądania ustalenia + 68.774,57 zł + 34.550 zł, tj. 8.435,20 CHF x 4,0959 - kurs średni NBP z dnia 24.02.2021 r.). Uwzględnione zostało powództwo co do sumy 312.201,60 zł (221.347 zł + 56.304,60 zł + 34.550 zł), czyli w 96,16 %. Koszty należne powodom obejmują zatem opłatę sądową od pozwu – 1.000 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika procesowego ustalone zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie – 10.800 zł (wartość przedmiotu sporu objęta pozwem to 221.347 zł – k. 38 i 40).

Mając powyższe na uwadze, Sąd podjął rozstrzygnięcia zawarte w sentencji wyroku.